

ravella només pot rimar amb els mots com *aquella*, *parèlla*, *orèlla* etc., però no amb *vela*, *sella* i anàlegs. Tot mostra, doncs, que no hi ha hagut en català invasió de -ELLA, sinó el resultat de -ILLA, com en el francès *merveille*, oc. *meravilha/-velha* etc.

Hauríem de tenir-hi, doncs, la consonant palatal del tipus -yl- que dóna *í* a les Balears i en una part dels parlars vulgars del català oriental; però en aquest punt la distinció ha estat sempre molt més limitada, car això ha estat sempre estrany no sols als dial. occid., valencià i rossellonès, sinó als de l'Empordà, el Camp de Tarr. i una gran part de l'àrea cat. or.; i el fet que Bna. hagi tingut sempre confusió (veg. *EntreDL* I, 29-48, i mapa I, i especialment pp. 32 i 43) ha tingut com a conseqüència que pertot (fins a les Illes) la pronúncia amb *l*, i no *y*, s'introducís en tota mena de mots (si no és els patrimonials del llenguatge més rústic); per això no és estrany que *meravella* soni generalment amb *l*, i àdhuc a les Illes. Però el que no pot succeir mai és que una *ll* de LL es pronuncii *y*, i per tant un sol cas de *y* té més força demostrativa que tres o quatre de *l* en contra. Ara bé l'AlcM ens assegura que a Mallorca existeix la pronúncia *maravèljo* junt amb l'altra, i el mateix AlcM, ens ho documenta a Manresa (en l'article *abella*), amb caràcter d'antigor més assegurat per tal com es tracta d'una dita proverbial i amb morfologia arcaica (Subj. en -es, no -is): «d'any d'abeies, no te'n *meraveies*».

Tot això ja són, doncs, fortes raons per creure que el resultat -ella de -ILLA no és degut a un canvi de sufix sinó al que cal esperar en principi: que -ILLA amb *í* breu vagi donar -eyla amb *é*, amb l'evolució simple i regular. En francès, la cosa s'imposa, car -eille no és pas un sufix francès, encara menys que -ille: allà el canvi que suposàvem hauria estat contra corrent. També en llengua d'oc tenim des d'antic *meravelha* juntament amb *meravilha*, *maravilha*: *meravelha* està rimant amb *esvelha* en Marcabré, un dels trobadors més antics i més clàssics, amb *cosselha* en el Breviari d'Amor, amb *auelha* i *vermelha* en altres trobadors i textos del segle XIII, *meravelha* molt repetit en els *Gesta Karoli* (PSW v, 215-8); *mervelbo* en llenguadocià modern (Tdf); i ja així, a l'Edat Mitjana, en els poemes de St. Pons i de St. Antoni (PSW)... «non es *meraveilla* s'ieu chan / mielhs de nulh autre chantador» digué l'as de tots ells, Ventadorn (Appel, *Chr.*, 16.1): *meravelbar* amb *e* en el verb en Guiraut Riquier, en Vidal de Besalú (Appel, *Chrest.* i en d'altres, PSW). I en afegir-hi que també *maravella* és molt corrent en el castellà del S. XIII (on -ELLA dóna -iella), i -eille és la forma quasi general en el francès de totes les èpoques, i que el reto-romànic té *marveglia* (Sobre-selva) o *miravaglia* (Engadina) hem de reconèixer que l'explicació del canvi de MIR- en MER- per dissimilació no és bona.

Majorment tenint en compte que la *e* havia de ser tan antiga que es va mudar en *a* a la major part de la Romània. Hi ha *mar-* universal en portuguès des dels orígens i també des dels orígens (quasi sense excepció) en castellà, en sard, en sobre-selvà etc. És ve-

ritat que tenim *mer-* en altres llengües de les més importants. De tota manera tinguem present que el francès ha confós sovint *er* amb *ar* (*berge*, *chair* i les ultracorreccions com *harde* i *lézard*). En italià avui és *meraviglia*, però allà és normal que *ar* passi a *er* (*troverò* i tots els futurs *smeraldo* etc.), i de fet *maraviglia* no sols és forma antiga molt estesa sinó, crec, majoritària a l'Edat Mitjana: en tot cas és la forma de la *Divina Comèdia* (passim a l'ed. de la *Soc. Dant.*) igual en Soderini, *maraviglievole* en el Poliziano, *maravigliosamente* en Jacopone i en Cino da Pistoia.

En cat. ja he donat molts testimonis supra de la grafia en *mar-*, i és clar que n'hi ha també en *mer-*, sobretot en textos de fonètica oriental: en tot cas no hi ha dubte que allò predomina de molt en els antics autors valencians i occidentals, i potser hi fou únic, o almenys és la forma dels millors mss. d'aquests autors: «fóra estada poca *maravella* no li hagués fet levar lo cap de les spatles», «fins als gats, que a *maravella* se'n trobàs hu ---», JoMartorell (Ag. I, 374, 316, i així pertot: és abusiva la grafia *maravella* que hi ha introduït Riquer); «molt me *maravell*», «no poc só *maravellat*», JnEstève (*Li. Eleg.*), i en donaré de molts altres valencians a propòsit de *maravellar* i *marvellós*.

Ara pronúnciat *marabèla* amb *a* en cat. occid., Les Borges (BDLC VI, 37); J. G. M. em confirma que és la pronúncia unànime entre valencians, tant que l'haver de grafiar-ho amb *e* és un dels entrebancs amb què topa l'ensenyament de la llengua correcta en el País, de manera que hauria estat millor no introduir aquest entrebanc innecessari. La seva conclusió és asenyada: «jo votaria ara perquè no es fes un canvi --- però que continués en estudi seriós»; en efecte es tracta d'una minúcia, que no sé si valdrà la pena ja de canviar (recordeu els casos com *bàrbar*, que difícilment es podrien retocar, i aquells com *davallar/devallar* en què hi ha hagut vacil·lació); hi ha qüestions més importants, en què hem de concentrar l'esforç (jo també voto en blanc, i crec que hem de deixar-ho a decisió preferent dels valencians més savis i prudents).⁴

Sigui com vulgui, estant la forma *mar-* tan estesa en romànic, és encara més increïble que *mer-* en lloc de *mir-* sigui degut a una dissimilació hipotètica, geogràficament parcial, i suposada per raons molt discutibles. Que fos un cas de dilació vocàlica *mi-ve-* era ja l'últim recurs a què ens veiem acorralats. Però notem que hi ha encara una altra anomalia inexplicable en el tractament fonètic: en francès (i part de l'occità): la forma sincopada *merveille* amb pèrdua de la -A- interna. Això és inadmissible fonèticament, car en aquesta posició una -A- s'ha de conservar intacta en llengua d'oc, i en francès antic es manté sense excepció com a *e* (modernament es pot arribar a casos com *serment* de SACRAMENTUM, però mai a l'Edat Mitjana on es troba sempre *sairement*). Ara bé la forma sincopada *merveille* es presenta amb majoria aclaparadora en els antics textos francesos des del *Saint Alexis* (cap a l'any 1000) i la *Chanson de Roland* (per bé que hi hagi algun cas de *mereveille*, -oille, *maraveille*, però merament escadusser).